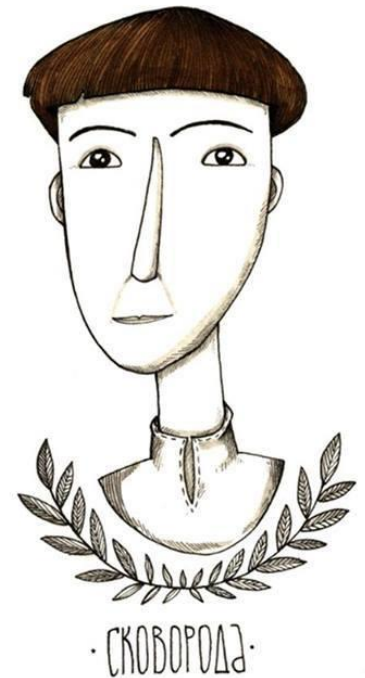

Культура українських земель у другій половині XVIII ст.

Характерні риси розвитку української культури другої половини XVIII ст.

- Вплив політики царського уряду, спрямованої на подальше обмеження та ліквідацію автономії Гетьманщини.
- Вплив ідей західноєвропейського Просвітництва.
- Поступовий перехід від бароко до класицизму.
- Домінування російської культури, політика русифікації.
- Відплив української інтелектуальної еліти до Москви і Петербурга

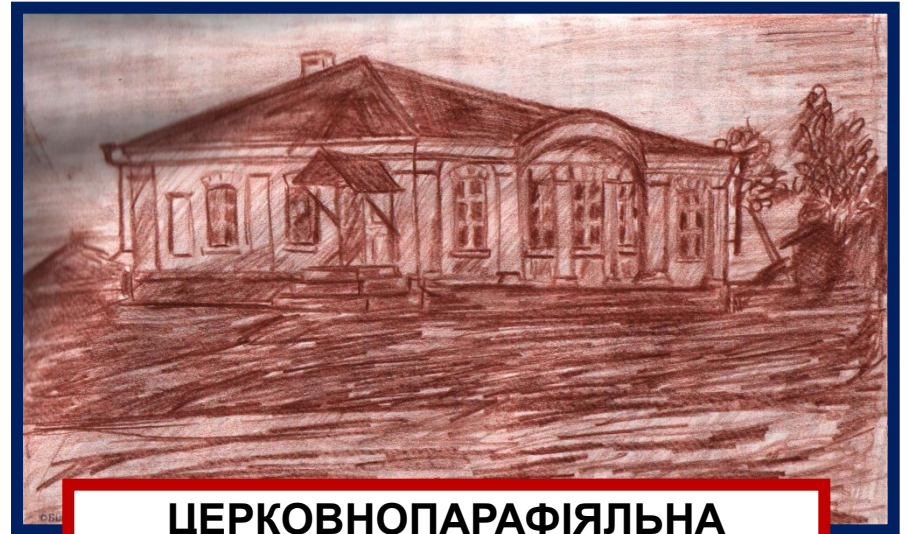
РОЗВИТОК ОСВІТИ

1786 р. — створення на території Гетьманщини **чотирікласних** (для дворян) та **двокласних** (для міщан) **народних училищ**, навчання в яких велося російською мовою

1774 р. — запровадження на західноукраїнських землях обов'язкової початкової освіти рідною мовою; повна середня освіта здобувалася у німецькомовних гімназіях

Вищі навчальні заклади: **Києво-Могилянська академія**, яка поступово занепадає, **Харківський колегіум**, **Львівський університет (1784 р.)**, де до 1809 р. працював **Руський інститут** для підготовки греко-католицьких священиків

**В ГЕТЬМАНСЬКІЙ УКРАЇНІ
СТАН ГРАМОТНОСТІ СЕРЕД СЕЛЯН
ТА КОЗАКІВ БУВ ВИСОКИМ. ОДНАК
ПЕРІОД ОСВІТНЬОГО ПІДНЕСЕННЯ
ТРИВАВ НЕДОВГО. У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ
XVIII СТ. КІЛЬКІСТЬ ШКІЛ ТА УЧНІВ У НИХ
ПОСТУПОВО ЗМЕНШУВАЛАСЯ.**

**ЦЕРКОВНОПАРАФІЯЛЬНА
ШКОЛА НА СЛОБОЖАНЩИНІ**

Робота з додатковою літературою

Дослідник **Ж. О. Безвершук** відзначає:

«На Правобережній Україні та на західноукраїнських землях, що залишилися під владою Польщі, передусім, занепадали братські школи. Після шкільної реформи у 1776—1783 рр. на західноукраїнських землях було організовано початкові (тривіальні) та неповні середні (головні) школи, де, як правило, навчали німецькою мовою. У сільських школах при церквах теж навчали польською чи німецькою, лише в поодиноких випадках — українською мовою. Абсолютна більшість дітей залишалася поза школою».

Робота з джерелом

«Нині в Харківському колегіумі викладаються науки: російська, латинська і грецька мови, історія і географія, поезія, ораторія, філософія, богослов'я. До училища вступають учнями діти дворян, священно- і церковнослужителів, а також (діти представників) різних звань. Сироти і неімущі навчаються казенним коштом і живуть у кам'яному будинку, що належить училищу і називається убогогодувальним будинком».

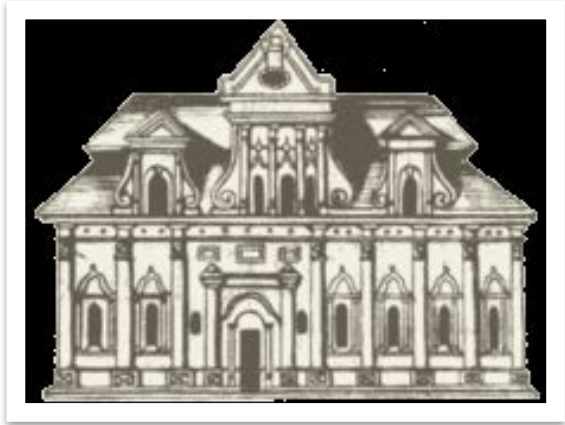
Харківський колегіум

КНИГОДРУКУВАННЯ

**НАЙБІЛЬШІ ТИПОГРАФІЇ – У КИЄВО
ПЕЧЕРСЬКІЙ ЛАВРІ,
ПОЧАЇВСЬКОМУ ТА УНЕВСЬКОМУ
МОНАСТИРЯХ, ПРИВАТНА
ТИПОГРАФІЯ А. ПІЛЛЕРА У ЛЬВОВІ
(САМЕ ПІЛЛЕР ВИДАВАВ ПЕРШУ
УКРАЇНСЬКУ ГАЗЕТУ – «ЛЬВІВСЬКУ
ГАЗЕТУ» – ФРАНЦУЗЬКОЮ
МОВОЮ).**

**ШИРОКИЙ АСОРТИМЕНТ
ЛІТЕРАТУРИ: ЦЕРКОВНІ КНИГИ,
КАЛЕНДАРІ, ЗБІРКИ ПІСЕНЬ,
НАВЧАЛЬНІ ПОСІБНИКИ,
ГОСПОДАРСЬКІ ПОРАДИ;
РОЗПОВСЮДЖУВАЛАСЯ
І ЗА МЕЖАМИ УКРАЇНИ**

*Друкарня
Києво-Печерської
лаври*

*Почаївські
стародруки*

*Друкарня
Почаївської
Успенської лаври*

Я, ГРИГОРІЙ САВИЧ СКОВОРОДА

ВИДАТНИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ФІЛОСОФ-
МІСТИК, БОГОСЛОВ, ПОЕТ,
ПЕДАГОГ, МОЖЛИВО, І
КОМПОЗИТОР ЛІТУРГІЙНОЇ
МУЗИКИ. МАВ ЗНАЧНИЙ ВПЛИВ НА
СУЧАСНИКІВ І ПОДАЛЬШІ
ПОКОЛІННЯ СВОЇМИ БАЙКАМИ,
ПІСНЯМИ, ФІЛОСОФСЬКИМИ
ТВОРАМИ, А ТАКОЖ СПОСОБОМ
ЖИТТЯ, ЧЕРЕЗ ЩО ЙОГО НАЗИВАЛИ
«СОКРАТОМ».

Наука

Філософія

Збагачення української філософської думки новими ідеями (філософські вчення М. Козачинського, Г. Сковороди тощо)

Медицина

- Здобуття лікарями-українцями вченого ступеня доктора медицини: **І. Полетика**, **С. Крутень**, **І. Рутський** тощо.
- **М. Амбодик-Максимович** — автор перших у Російській імперії підручників з акушерства і ботаніки.
- **Г. Тереховський** — дослідник мікроорганізмів.
- **Є. Мухін** — організатор щеплень проти віспи та профілактичної боротьби з холерою.

Робота з таблицею

Наука

Медицина

- **1773 р.** — відкриття у Львові **медичного колегіуму**.
- **1787 р.** — заснування **медичної школи** у Єлисаветграді.
- **1792 р.** — відкриття **Київського військового шпиталю**

Математика

- **1793 р.** — видання викладачем Києво-Могилянської академії **І. Фальковським** підручника **«Скорочення змішаної математики»** та книги **«Теоретична астрономія»**

Думка філософа

Г. Сковорода

Г. Сковорода: «У цьому цілому світі два світи, з яких складається один світ: світ видимий і невидимий, живий і мертвий, цілий і розпадливий. Цей — риза, а той — тіло. Цей — тінь, а той — дерево. Цей — матерія, а той — іпостась, себто основа, що утримує матеріальний бруд так, як малюнок тримає свою барву. Отже, світ у світі то є вічність у тлінні, життя у смерті, пробудження у сні, світло у тьмі, у брехні правда, у печалі радість, в одчаї надія».

Думка філософа

1. Що вам відомо про життя та творчу спадщину автора наведених рядків?
2. Поясніть, як ви зрозуміли тезу філософа про двонатурність світу.

Це Максим Березовський - автор 20 хорових церковних концертів. Його музика відзначається ліричністю, проникненням у внутрішній світ людини.

**А ЩЕ, Я АВТОР
ПЕРШОЇ
УКРАЇНСЬКОЇ
ОПЕРИ
«ДЕМОФОНТ»**

**А Я, ДМИТРО СТЕПАНОВИЧ
БОРТНЯНСЬКИЙ** — український
композитор, співак і диригент, автор 6
опер, камерно-інструментальних
творів, хорових циклічних концертів,
10 двохорних концертів, херувимських
та причасних творів.

Д. Бортнянський написав опери «Сокіл», «Синсуперник», комедію «Свято сеньйора». Він створив понад сто творів хорової церковної музики. Світла лірика, радісні та мужні енергійні теми, глибокий зосереджений драматизм — такі риси притаманні багатогранному світу образів хорових концертів Бортнянського. Спільною рисою, яка єднає творчу спадщину цих видатних композиторів, є відчутні впливи української народної пісенності.

Розвиток театрального мистецтва

```
graph TD; A[Розвиток театрального мистецтва] --> B[Зародження світської драматургії, поява любительських та кріпосних театрів]; A --> C["1798 р. – відкриття у Харкові першого професійного театру з професійною трупю"]; A --> D[Занепад шкільного театру внаслідок заборони вистав у Києво-Могилянській академії];
```

Зародження світської драматургії, поява любительських та кріпосних театрів

1798 р. – відкриття *у Харкові першого професійного театру* з професійною трупю

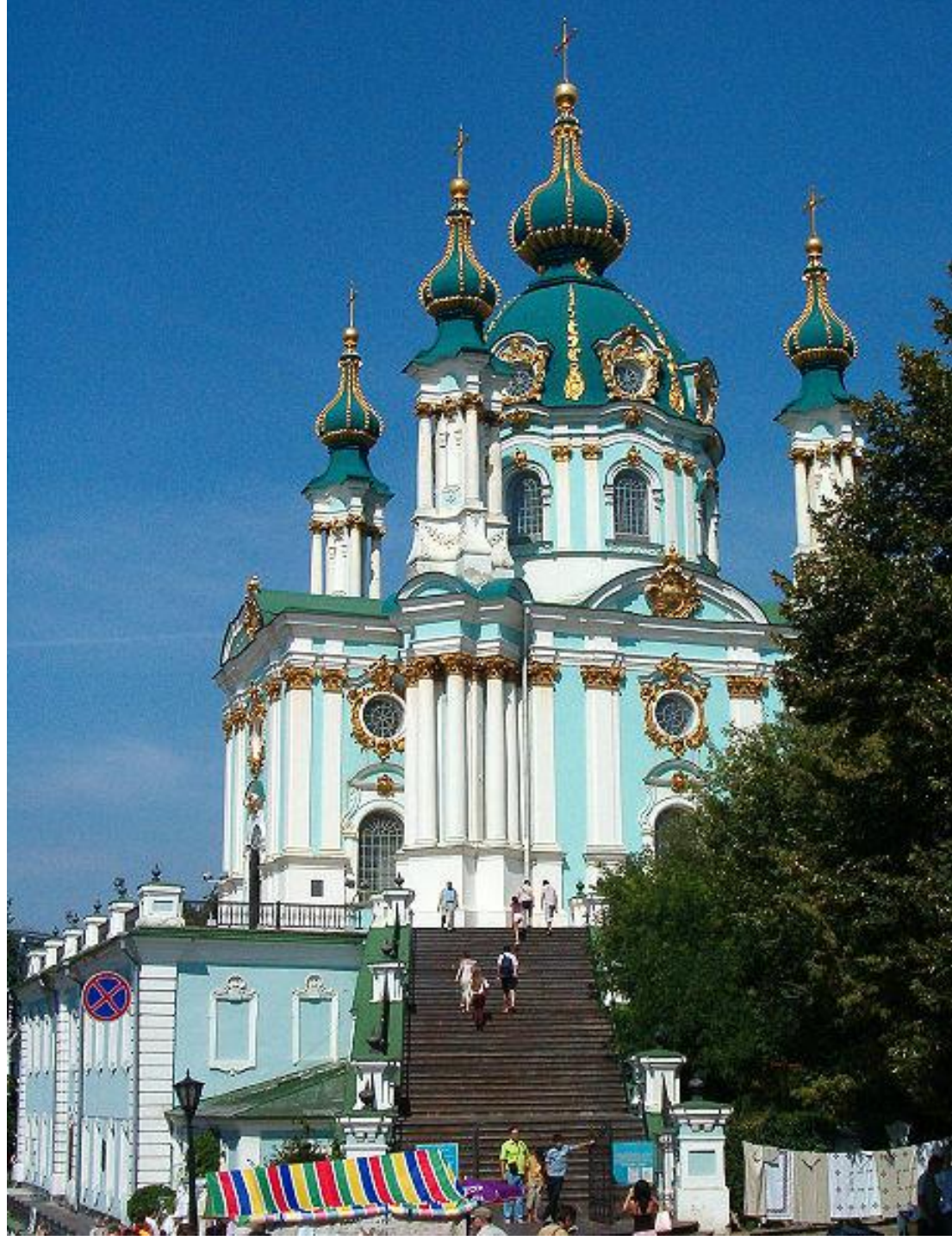
Занепад шкільного театру внаслідок заборони вистав у Києво-Могилянській академії

Дослідники стверджують, що «найважливішою подією театрального життя України другої половини XVIII ст. було відкриття 1789 у Харкові першого постійного театру».

ОСЬ ТАК ВИГЛЯДАВ
СТАРИЙ БУДИНОК
ХАРКІВСЬКОГО ТЕАТРУ

Збудована за проектом
архітектора Бартоломео
Растреллі на Андріївській горі в
пам'ять відвідин Києва
імператрицею Єлизаветою.

Маріїнський палац В. Растреллі, 1750—55 рр.

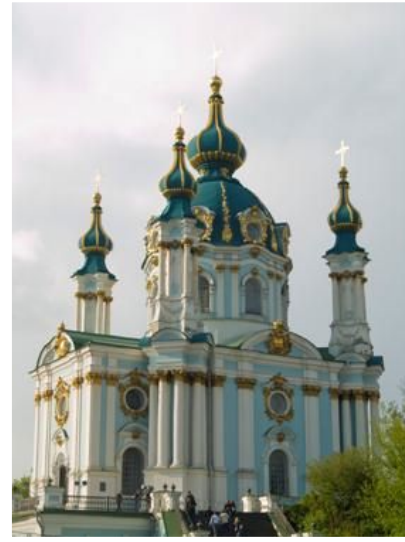

*Собор Святого
Юра (Львів)*

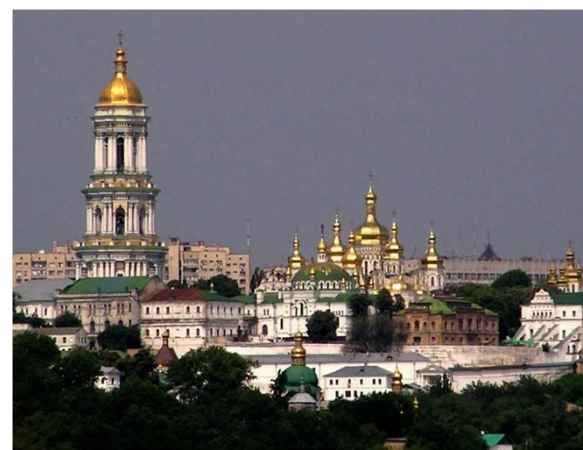
*Скульптурна
композиція ратуші
(Бучач)*

*Андріївська
церква (Київ)*

*«Самсон».
Павільйон-фонтан*

Київсько-Печерська лавра

Покровська церква

*Будинок полкової
канцелярії*

1. Визначте внесок І. Григоровича-Барського у розвиток української архітектури.
2. Дайте власну оцінку діяльності цього талановитого митця.

*Д. Левицький
(автопортрет)*

Дослідники відзначають, що «навчаючись на кращих зразках українського бароко і працюючи в дусі класицизму, Дмитро Левицький створив реалістичну школу портретного малярства, з якої вийшов цілий ряд українських художників: М. Миропольський, С. Маяцький, Л. Калиновський та інші».

ДЯКУЮ ЗА УВАГУ!

